TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2012. gada 21. jūnijā*

Jurisdikcija un nolēmumu izpilde civillietās un komerclietās — Regula (EK) Nr. 44/2001 — Piemērojamība laikā — Pirms izpildes valsts pievienošanās Eiropas Savienībai pieņemta nolēmuma izpilde

Lieta C-514/10

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Nejvyšší soud* (Čehijas Republika) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2010. gada 13. oktobrī un kas Tiesā reģistrēts 2010. gada 2. novembrī, tiesvedībā

Wolf Naturprodukte GmbH

pret

Sewar spol. s r.o.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], Dž. Arestis [*G. Arestis*] un D. Švābi [*D. Šváby*] (referents),

ģenerāladvokāts P. Kruss Viljalons [*P. Cruz Villalón*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze*, pārstāvis,

— Latvijas valdības vārdā – M. Borkoveca un A. Nikolajeva, pārstāves,

— Eiropas Komisijas vārdā – *A.-M. Rouchaud-Joët* un *M. Šimerdová*, pārstāves,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2012. gada 2. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – čehu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.) 66. panta 2. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Wolf Naturprodukte GmbH* (turpmāk tekstā – "*Wolf Naturprodukte*"), Grācā (Austrija) dibinātu sabiedrību, un *Sewar spol. s r.o* (turpmāk tekstā – "*Sewar* "), Šanovā [*Šanov*] (Čehijas Republika) dibinātu sabiedrību, par Austrijā pieņemta nolēmuma atzīšanu un izpildi Čehijas Republikā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Regulas Nr. 44/2001 preambulas 5. apsvērumā ir noteikts:

"Dalībvalstis saskaņā ar Līguma 293. panta ceturto ievilkumu 1968. gada 27. septembrī noslēdza Briseles Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [OV 1972, L 299, 32. lpp.], kurā grozījumi izdarīti ar konvencijām par jaunu dalībvalstu pievienošanos minētajai konvencijai (turpmāk "Briseles konvencija"). 1988. gada 16. septembrī dalībvalstis un EBTA valstis noslēdza Lugāno Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās [OV L 319, 9. lpp.], kas ir 1968. gada Briseles konvencijas paralēlā konvencija. Sākts darbs šo konvenciju pārskatīšanai, un Padome ir apstiprinājusi pārskatīto dokumentu saturu. Jānodrošina šajā pārskatīšanā panākto rezultātu nepārtrauktība."

4 Šīs regulas preambulas 19. apsvērumā ir noteikts:

"Būtu jānodrošina vajadzīgā nepārtrauktība starp Briseles konvenciju un šo regulu, un tālab būtu jānosaka pārejas noteikumi. Šī pati vajadzība attiecas uz Briseles konvencijas interpretāciju Eiropas Kopienu Tiesā, un 1971. gada protokols joprojām būtu jāpiemēro arī lietām, ko izskata tiesā pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas."

5 Regulas Nr. 44/2001 4. panta 1. punktā ir noteikts:

"Ja atbildētāja domicils nav kādā dalībvalstī, tad katras dalībvalsts tiesu jurisdikciju, ievērojot 22. un 23. pantu, nosaka attiecīgās dalībvalsts tiesību akti."

6 Saskaņā ar šīs regulas 26. pantu:

"1. Ja atbildētājs, kura domicils ir vienā no dalībvalstīm, tiek iesūdzēts tiesā citā dalībvalstī un neierodas tiesā, tiesa pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav jurisdikcijas, ja vien tās jurisdikcija nav atvasināta no šīs regulas noteikumiem.

2. Tiesa aptur tiesvedību, kamēr nav pierādīts, ka atbildētājs ir varējis laikus saņemt dokumentu, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgu dokumentu, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, vai ka šajā nolūkā ir veikti visi vajadzīgie pasākumi.

[..]"

7 Šīs regulas 66. pantā ir noteikts:

"1. Šo regulu piemēro vienīgi attiecībā uz tiesvedību, kas uzsākta, un dokumentiem, kas oficiāli sagatavoti vai reģistrēti kā publiski akti, pēc šīs regulas stāšanās spēkā.

2. Tomēr, ja tiesvedība izcelsmes dalībvalstī bija uzsākta pirms šīs regulas stāšanās spēkā, pēc minētās dienas pieņemtus spriedumus atzīst un izpilda saskaņā ar III nodaļu:

a) ja tiesvedība izcelsmes dalībvalstī bija uzsākta pēc Briseles konvencijas vai Lugāno konvencijas stāšanās spēkā gan izcelsmes dalībvalstī, gan dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu vai izpildi;

b) visos pārējos gadījumos – ja jurisdikcijas pamatā ir normas, kas atbilst II nodaļas noteikumiem vai noteikumiem kādā konvencijā starp izcelsmes dalībvalsti un dalībvalsti, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, kura bija spēkā, kad tika uzsākta tiesvedība."

8 Šīs pašas regulas 76. pantā ir paredzēts:

"Šī regula stājas spēkā 2002. gada 1. martā.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu."

Valsts tiesības

9 Saskaņā ar Likuma Nr. 97/1963 par starptautiskajām privātajām un procesuālajām tiesībām (turpmāk tekstā – "*ZMPS*") 37. panta 1. punktu "Čehijas tiesu kompetencē ir izskatīt strīdus saistībā ar īpašumu, ja tas tā ir noteikts Čehijas tiesību normās".

10 Saskaņā ar *ZMPS* 63. pantu:

"Ārvalsts tiesu iestāžu nolēmumi [..] 1. pantā uzskaitītajās lietās Čehijas Republikā ir spēkā, ja kompetentās ārvalsts iestādes tos ir atzinušas par juridiski saistošiem un tos ir atzinušas Čehijas iestādes."

11 Šā likuma 64. pantā ir noteikts:

"Ārvalsts tiesas nolēmumu nevar atzīt vai izpildīt, ja:

[..]

c) lietas dalībniekam, attiecībā uz kuru ir jāatzīst nolēmums, saskaņā ar ārvalsts iestādes procedūru ir tikusi liegta iespēja pienācīgi piedalīties tiesvedībā, it īpaši, ja viņam personīgi nav tikusi izsniegta pavēste ierasties tiesā vai nav ticis paziņots dokuments par tiesvedības uzsākšanu, vai ja viņam personīgi nav ticis paziņots pretējās puses iesniegtais dokuments par tiesvedības uzsākšanu;

[..]

e) nav nodrošināta savstarpība; savstarpība nav nepieciešama, ja ārvalsts tiesas nolēmums nav vērsts pret Čehijas pilsoni vai juridisku personu."

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

12 Ar *Landesgericht für Zivilrechtssachen de Graz* (Grācas apgabala Civillietu tiesa) (Austrija), reģionālās tiesas ar jurisdikciju civillietās, 2003. gada 15. aprīļa nolēmumu sabiedrībai *SEWAR* tika piespriests samaksāt *Wolf Naturprodukte* summu, kuru tā bija tai parādā.

13 2007. gada 21. maijā *Wolf Naturprodukte* cēla prasību *Okresní soud ve Znojmě* (Znojmo Apgabaltiesa) (Čehijas Republika), ar kuru tā, pamatojoties uz Regulas Nr. 44/2001 noteikumiem, attiecīgo nolēmumu lūdza atzīt par izpildāmu Čehijas Republikā un šim nolūkam tostarp uzlikt arestu *SEWAR* mantai.

14 *Okresní soud v Znojmě* ar 2007. gada 25. oktobra nolēmumu, pamatojoties uz to, ka Regula Nr. 44/2001 Čehijas Republikai ir kļuvusi saistoša tikai pēc šīs valsts pievienošanās Eiropas Savienībai, proti, 2004. gada 1. maijā, šo prasību noraidīja. Atsaucoties uz *ZMPS*, šī tiesa nosprieda, ka nav izpildīti *Landesgericht für Zivilrechtssachen de Graz* pieņemtā nolēmuma atzīšanas un izpildes nosacījumi. Tā konstatēja, pirmkārt, ka šis nolēmums ir pieņemts aizmuguriski un ka no tiesvedības materiāliem varot secināt, ka *SEWAR* bijusi liegta iespēja pienācīgi piedalīties attiecīgajā tiesvedībā. Otrkārt, tā atzina, ka nav izpildīts nosacījums par savstarpību nolēmumu atzīšanā un izpildē starp Čehijas Republiku un Austrijas Republiku

15 *Wolf Naturprodukte* pārsūdzēja šo nolēmumu *Krajský soud v Brno* (Brno Apgabaltiesa) (Čehijas Republika), kura ar 2008. gada 30. jūnija nolēmumu šo apelācijas sūdzību noraidīja, atstājot pirmajā instancē taisīto spriedumu negrozītu.

16 Tad *Wolf Naturprodukte* iesniedza kasācijas sūdzību *Nejvyšší soud* (Augstākā tiesa) (Čehijas Republika), lūdzot atcelt apelācijas instancē pieņemto nolēmumu un atzīt, ka Regula Nr. 44/2001 ir saistoša visām dalībvalstīm, sākot no tās spēkā stāšanās dienas, proti, 2002. gada 1. marta.

17 Uzskatot, ka Regulas Nr. 44/2001 66. panta formulējums neļauj skaidri noteikt šīs regulas piemērojamību laikā, *Nejvyšší soud* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [Regulas Nr. 44/2001] 66. panta 2. punkts ir interpretējams tādējādi, ka, lai varētu piemērot šo regulu, ir nepieciešams, lai nolēmuma pieņemšanas brīdī šī regula būtu bijusi spēkā gan valstī, kuras tiesa ir taisījusi nolēmumu, gan arī valstī, kurā lietas dalībnieks ir pieprasījis šī nolēmuma atzīšanu un izpildi?"

Par prejudiciālo jautājumu

18 Uzdodot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 44/2001 66. panta 2. punkts ir interpretējams tādējādi, ka, lai varētu piemērot šo regulu attiecībā uz nolēmuma atzīšanu un izpildi, ir nepieciešams, lai šī nolēmuma pieņemšanas brīdī šī regula būtu bijusi spēkā gan izcelsmes dalībvalstī, gan arī dalībvalstī, kurā lūgts atzīt un izpildīt šo nolēmumu.

19 Vispirms jāatgādina, ka Regula Nr. 44/2001, ar kuru visās dalībvalstīs, izņemot Dānijas Karalisti, ir aizstāta Briseles konvencija, atbilstoši tās 76. pantam ir stājusies spēkā 2002. gada 1. martā. Tomēr, kā savu secinājumu 25. punktā norādījis ģenerāladvokāts, to dalībvalstu teritorijā, kuras tāpat kā Čehijas Republika Savienībai pievienojās 2004. gada 1. maijā, tā stājās spēkā tikai šajā pēdējā minētajā dienā.

20 Jānorāda, ka tostarp no Regulas Nr. 44/2001 preambulas 19. apsvēruma izriet, ka ir jānodrošina nepārtrauktība starp Briseles konvenciju un šo regulu. Šim nolūkam Savienības likumdevējs tostarp ir paredzējis pārejas noteikumus, kas ir ietverti iepriekš minētās regulas 66. pantā.

21 Šīs regulas 66. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tās noteikumi ir piemērojami tikai attiecībā uz tiesvedībām, kas uzsāktas pēc šīs regulas spēkā stāšanās. Šis princips ir attiecināms gan uz jurisdikcijas jautājumu, gan uz noteikumiem par tiesas nolēmumu atzīšanu un izpildi.

22 Tomēr Regulas Nr. 44/2001 66. panta 2. punktā ir paredzēts, ka, atkāpjoties no šā principa, šīs regulas noteikumi par nolēmumu atzīšanu un izpildi ir piemērojami attiecībā uz nolēmumiem, kas pieņemti pēc minētās regulas spēkā stāšanās, pamatojoties uz pirms šā datuma uzsāktām tiesvedībām, ja abās attiecīgajās dalībvalstīs būtībā bijušas piemērojamas kopējas jurisdikcijas normas vai ja izcelsmes dalībvalsts tiesa ir pamatojusi savu jurisdikciju ar noteikumiem, kas ir līdzīgi Regulas Nr. 44/2001 II nodaļā noteiktajām normām.

23 Nedz Regulas Nr. 44/2001 66. panta 1. punktā, nedz tās 2. punktā tomēr nav precizēts, vai uz regulu attiecināmais jēdziens "stājas spēkā", kurš viena un tā paša panta ietvaros ir jāinterpretē vienveidīgi, attiecas uz šīs regulas stāšanos spēkā valstī, kurā ir pieņemts tiesas nolēmums, proti, izcelsmes valstī, vai valstī, kurā tiek lūgts atzīt un izpildīt šo nolēmumu, proti, valstī, kurā lietas dalībnieks ir pieprasījis šī nolēmuma atzīšanu un izpildi.

24 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Regulas Nr. 44/2001 noteikumi liecina par ciešu saikni starp normām, kuras attiecas uz tiesu jurisdikciju, uz kurām ir attiecināma šīs regulas II nodaļa, un normām, kuras attiecas uz šīs regulas III nodaļā norādīto nolēmumu atzīšanu un izpildi.

25 Regulā Nr. 44/2001 iekļautās normas par jurisdikciju un normas par nolēmumu atzīšanu un izpildi neveido atšķirīgu un patstāvīgu normu kopumu, bet ir cieši saistītas. Tiesa tāpat jau ir nospriedusi, ka vienkāršotu atzīšanas un izpildes mehānismu, kas ir paredzēts minētās regulas 33. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru dalībvalstīs pieņemtus nolēmumus atzīst pārējās dalībvalstīs, neizmantojot nekādu procedūru, kā rezultātā atbilstoši tās pašas regulas 35. panta 3. punktam principā netiek pārbaudīta nolēmuma izcelsmes dalībvalsts tiesu jurisdikcija, pamato dalībvalstu savstarpēja paļāvība un it īpaši valsts, kurā atzīšana tiek prasīta, tiesneša paļāvība uz izcelsmes valsts tiesnesi, ņemot vērā minētās regulas II nodaļā iekļautās normas par tiešo jurisdikciju (2006. gada 7. februāra atzinums 1/03, Krājums, I-1145. lpp., 163. punkts).

26 Kā Tiesa ir uzsvērusi saistībā ar Briseles konvenciju, attiecībā uz kuru sniegtā Tiesas interpretācija principā ir attiecināma arī uz Regulu Nr. 44/2001 (šajā ziņā skat. 2011. gada 18. oktobra spriedumu lietā C-406/09 *Realchemie Nederland*, Krājums, I-9773. lpp., 38. punkts), tieši to garantiju dēļ, kas atbildētājam ir paredzētas sākotnējā tiesvedībā, šīs konvencijas III nodaļā ir paredzēts ļoti liberāls regulējums attiecībā uz atzīšanu (1980. gada 21. maija spriedums lietā 125/79 *Denilauler*, *Recueil*, 1553. lpp., 13. punkts). Ženāra [*Jenard*] sniegtajā ziņojumā par Briseles konvenciju (OV 1979, C 59, 1. un 46. lpp.) ir norādīts, ka "II nodaļā paredzētās īpaši stingrās normas par jurisdikciju un garantijas, ko tā 20. pantā paredz atbildētājam, kas neierodas uz tiesas sēdi, ļāva tiesnesim, kuram ir lūgts atzīt vai pieprasīts izpildīt nolēmumu, vairs nepārbaudīt izcelsmes valsts tiesas jurisdikciju" (iepriekš minētais atzinums 1/03, 163. punkts).

27 No iepriekš minētā izriet, ka Regulā Nr. 44/2001 paredzēto vienkāršoto atzīšanas un izpildes normu, kas īpaši aizsargā atbildētāju, ļaujot tam īstenot ātru, drošu un efektīvu izcelsmes valstī tam par labu pasludinātā tiesas nolēmuma izpildi, piemērošana ir pamatota tikai tiktāl, ciktāl nolēmums, kas ir jāatzīst vai jāizpilda, ir ticis pieņemts atbilstoši šajā pašā regulā paredzētajām jurisdikcijas normām, kuras aizsargā atbildētāja intereses, tostarp tādējādi, ka to principā var iesūdzēt citas dalībvalsts, kas nav dalībvalsts, kurā ir tā dzīvesvieta, tiesās tikai atbilstoši šīs regulas 5.–7. pantā paredzētajām īpašās jurisdikcijas normām.

28 Savukārt tādā gadījumā kā pamatlietā, kad atbildētāja dzīvesvieta ir valstī, kura vēl nebija Savienības dalībvalsts nedz tiesvedības uzsākšanas brīdī, nedz tiesas nolēmuma pieņemšanas brīdī, un saistībā ar kuru tādējādi ir uzskatāms, ka tā dzīvesvieta Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas nolūkā ir trešajā valstī, šajā regulā paredzētais un šā sprieduma 27. punktā aprakstītais pušu interešu līdzsvars vairs nav nodrošināts. Būtībā, ja atbildētāja dzīvesvieta nav kādā dalībvalstī, jurisdikcija atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 4. panta 1. punktam ir nosakāma saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem.

29 Turklāt Regulā Nr. 44/2001 ir paredzēti atsevišķi mehānismi, ar kuriem izcelsmes valstī uzsāktās sākotnējās tiesvedības laikā tiek nodrošināta atbildētāja tiesību aizsardzība, taču tie ir piemērojami tikai tad, ja atbildētāja dzīvesvieta ir kādā no Savienības dalībvalstīm.

30 Tādējādi Regulas Nr. 44/2001 26. panta 1. punktā ir paredzēts, ka, "ja atbildētājs, kura domicils ir vienā no dalībvalstīm, tiek iesūdzēts tiesā citā dalībvalstī un neierodas tiesā, tiesa pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav jurisdikcijas, ja vien tās jurisdikcija nav atvasināta no šīs regulas noteikumiem".

31 Tāpat no Regulas Nr. 44/2001 26. panta 2. punkta izriet, ka tiesai, kas izskata lietu, ir jāaptur tiesvedība, kamēr nav pierādīts, ka atbildētājs ir varējis laikus saņemt dokumentu, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgu dokumentu, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, vai ka šajā nolūkā ir veikti visi vajadzīgie pasākumi (skat. 2006. gada 14. decembra spriedumu lietā C-283/05 *ASML*, Krājums, I-2041. lpp., 30. punkts).

32 Šajā ziņā ir jānorāda, ka pamatlietā no lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka tiesas nolēmums, kuru tiek lūgts atzīt un izpildīt, tika pieņemts aizmuguriski un ka var uzskatīt, ka atbildētājam pamatlietā, kurš nav varējis izmantot Regulas Nr. 44/2001 26. pantā paredzētos aizsargmehānismus, tiktāl, ciktāl Čehijas Republika vēl nebija pievienojusies Savienībai brīdī, kad izcelsmes dalībvalstī tika pieņemts attiecīgais nolēmums, ir bijusi liegta iespēja pienācīgi piedalīties tiesvedībā, jo nolēmums tika pieņemts jau dokumenta, ar ko ierosināta lieta, izsniegšanas dienā.

33 Tādējādi gan no Regulas Nr. 44/2001 66. panta izstrādes vēstures, gan vispārējās uzbūves un mērķa izriet, ka šajā noteikumā paredzētais jēdziens "stājas spēkā" ir saprotams tādējādi, ka ar to ir domāts datums, sākot no kura šī regula ir piemērojama abās attiecīgajās dalībvalstīs.

34 Līdz ar to uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka 66. panta 2. punkts ir interpretējams tādējādi, ka, lai varētu piemērot šo regulu attiecībā uz nolēmuma atzīšanu un izpildi, ir nepieciešams, lai šī nolēmuma pieņemšanas brīdī šī regula būtu bijusi spēkā gan izcelsmes dalībvalstī, gan arī dalībvalstī, kurā lūgts atzīt un izpildīt šo nolēmumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

35 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 66. panta 2. punkts ir interpretējams tādējādi, ka, lai varētu piemērot šo regulu attiecībā uz nolēmuma atzīšanu un izpildi, ir nepieciešams, lai šī nolēmuma pieņemšanas brīdī šī regula būtu bijusi spēkā gan izcelsmes dalībvalstī, gan arī dalībvalstī, kurā lūgts atzīt un izpildīt šo nolēmumu.

[Paraksti]